

Norrbottensrapporten

Under våren har vi socialdemokratiska riksdagsledamöter från Norrbotten låtit riksdagens utredningstjänst (RUT) ta fram ett antal rapporter för att jämföra hur Norrbotten ligger till gentemot riket när det gäller frågor som ekonomi, arbetsmarknad, trygghet och klimat.

Skillnaderna visade sig, i de flesta fall, vara relativt små. Norrbottningarna utsätts för något färre brott än människor i andra delar av landet, färre personer är arbetslösa än snittet och vi har något mer jämställda inkomster än riket i stort. På det stora hela klarar Norrbotten sig väl i de nationella jämförelserna och möjligheterna till ett gott liv i vårt län verkar goda.

Regeringens tydliga målsättning att det ska vara möjligt att leva och verka i hela landet har gett en rad positiva effekter för Norrbotten. Några av de saker som visar på regeringens ambition är det utökade stödet till lanthandlare, utlokaliseringen av statliga jobb, öppnandet av statliga servicekontor samt välfärdsmiljarderna där Norrbotten fått en större andel än riket i förhållande till befolkningsmängd.

Men det finns även delar där Norrbotten ligger klart efter andra län utan synbar anledning och där förändring behövs för att länet även fortsättningsvis ska kunna vara den motor som landet så väl behöver.

I den här rapporten kommer vi att göra några olika nedslag där Norrbotten sticker uti förhållande till de nationella siffrorna. Vi kommer även att lämna några politiska förslag för att möta de utmaningar vi ser.

Linus Sköld
Emilia Töyrä
Fredrik Lundh Sammeli
Ida Karkiainen

Livslångt lärande för ett starkare Norrbotten

För-, grund- och gymnasieskolan

Skolan i Norrbotten mäter sig väl i de allra flesta perspektiv i förhållande till riket. Vi har högre lärartäthet i grundskolan än riket i stort och det har ökat över tid, det är fler än snittet som klarar kunskapsmålen i årskurs 9 och går vidare till gymnasiestudier och dessutom är det en högre andel elever folkbokförda i Norrbotten som tar gymnasieexamen än i övriga landet.

Sammantaget klarar sig elever i Norrbotten väl i de nationella jämförelserna fram tills dess att de gått ut gymnasiet, därefter sticker Norrbotten ut markant.

Andelen unga som fortsätter studera efter gymnasiet

I tabellen nedan redovisas andelen unga som börjar på högskolan inom 3 år efter gymnasiet¹, för personer som är folkbokförda i Norrbottens län samt för riket. Skillnaden är betydande och kan inte enbart förklaras av sammansättningen på arbetsmarknaden.

Andelen som börjar på högskolan inom 3 år, Norrbottens län ^{a)} och riket, 2015–2019, procent

Region	2015	2016	2017	2018	2019
Norrbotten ^{b)}	34	33	29	33	32
Riket	41	42	40	40	41

a) Avser hemkommunen, d.v.s. den kommun som eleven är folkbokförd i.

Källa: Skolverket

Helårsstudenter vid Luleå tekniska universitet

Antalet helårsstudenter vid Luleå Tekniska Universitet (LTU) har minskat under perioden 2014/15 – 2018/19. Samtidigt har antalet helårsstudenter i riket ökat vilket gör att LTU:s andel av landets samtliga studenter minskar. Åren 2014/15 studerade 7 620 studenter vid LTU, att jämföra med 7 448 under 2018/19.

För att LTU skulle öka antalet studenter i samma omfattning som riket har gjort behöver LTU ytterligare 350 helårsplatser.

De små kommunerna och offentlig sektor utanför städerna har svårt att rekrytera utbildad personal och utbildningssystemet har inte mött de behoven. Genom att verka för att LTU får ett breddat utbud av utbildningar inom humaniora ämnen skulle vår kompetenskraft stärkas och fler stanna kvar i länet under studietiden. Det behövs också en större andel distansutbildningar.

¹ Andel av alla elever folkbokförda i kommunen med avgångsbetyg från program i gymnasieskolan som registrerats som nybörjare vid universitet eller högskola inom 3 år.

Årsplatser i yrkeshögskolan

Yrkeshögskoleutbildning är en eftergymnasial utbildningsform som kombinerar teoretiska studier med en tydlig arbetslivsanknytning. Utbildningarna är 1–3 år långa, och utbildningsanordnarna kan vara privata utbildningsföretag, kommuner, landsting samt statliga högskolor och myndigheter. Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om vilka utbildningar som får ingå i yrkeshögskolan och hur mycket statliga medel de ska beviljas.²

2019 fanns det mer än 35 000 årsplatser i yrkeshögskolan, varav drygt 500 av dem i Norrbotten. Antalet årsplatser har ökat mellan 2015 och 2019, både i riket och i Norrbotten med viss variation över åren.

Av tabellen framgår också att antalet årsplatser per 10 000 invånare i åldern 20–64 år under hela perioden har varit högre i riket än i Norrbotten. Skillnaden har dessutom ökat under perioden, från en skillnad på 16 platser 2015 till 22 platser 2019. För att Norrbotten skulle ligga på samma nivå som riket saknas 300 YH-platser i Norrbotten.

Antal årsplatser i yrkeshögskolan, Norrbottens län och riket, totalt antal och antal per 10 000 invånare i åldern 20–64 år, 2015–2019

Årsplatser	Region	2015	2016	2017	2018	2019
Totalt antal	Norrbotten	443	410	424	459	535
	Riket	27 014	27 270	28 400	31 059	35 536
Antal/10 000 inv. 20–64 år	Norrbotten	32	29	30	33	39
	Riket	48	48	49	53	61

Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan och SCB

Sammanfattning och förslag utbildning

Vi ser positivt på hur bemanningen och resultaten i länets för- grund- och gymnasieskolor står sig i nationell jämförelse. Men det är fullkomligt oacceptabelt att möjligheten till eftergymnasiala studier är så pass mycket sämre för norrbottningarna än för riket i stort. Detta samtidigt som företagens och det offentligas kompetensförsörjning är den norrbottniska arbetsmarknadens största utmaning.

Därför kräver vi

1. En adekvat utbyggnad av yrkeshögskolan i länet med 300 årsplatser för att möta arbetsmarknadens behov av personal
2. Satsningar på LTU så att utbildningsplatserna där slutar minska i tider då högskolan byggs ut nationellt. 350 nya utbildningsplatser vid LTU skulle motsvara detta

² Myndigheten för yrkeshögskolan (2020), [Statistisk årsrapport 2020](#), Dnr: MYH 2020/1552.

Infrastruktur för ett hållbart Norrbotten

Bredbandsutbyggnaden i Norrbotten

Målsättningen i regeringens bredbandsstrategi är att 95% av alla hushåll och företag bör ha tillgång till bredband med minst 100 Mbit/s år 2020.

Den årliga kartläggningen Post- och telestyrelsen (PTS) genomför visar att Norrbotten är långt ifrån att klara det målet och dessutom att skillnaden i förhållande till Västerbotten är markant.

Andel hushåll med tillgång till fast bredband om minst 100 Mbit/s³

	2016	2017	2018	2019
Norrbotten	66,05%	69,85%	75,09%	78,46%
Västerbotten	79,23%	81,30%	83,93%	85,70%
Hela riket	73,28%	78,40%	82,24%	85,13%

Källa: PTS mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2019

Statliga klimatinvesteringar

De statliga klimatinvesteringarna kan delas in i två delar; industriklivet och klimatklivet. Industriklivet är en satsning som syftar till att minska industrins processrelaterade utsläpp samt att uppnå negativa nettoutsläpp av växthusgaser.⁴

Norrbotten tar del av ca 81 procent av medlen i Industriklivet och merparten går till projektet Hybrit. Klimatklivet är ett investeringsstöd till lokala och regionala åtgärder för att minska utsläppen av koldioxid, den vanligaste åtgärden är laddstationer. Också klimatklivet har gett större utdelning i Norrbotten än i andra län räknat i kronor/capita.

Laddpunkter

En laddstation är en plats med möjlighet till laddning, som kan beså av en eller flera laddningspunkter.⁵ En laddstation kan antingen vara placerad så att allmänheten får tillgång till den (publik), eller placerad så att det huvudsakligen är de som bor eller arbetar i det närliggande huset får använda den (icke-publik).⁶

Det finns ingen total statistik över antalet laddpunkter då det inte finns någon skyldighet att rapportera icke-publika laddpunkter. I Norrbotten finns total 146 publika laddpunkter, vilket innebär att länet har cirka sex publika laddpunkter per

³ Faktisk hastighet

⁴ Energimyndigheters webbplats, *Om Industriklivet*, <http://www.energimyndigheten.se/forskning-och-innovation/forskning/omraden-for-forskning/industri/industriklivet/>, (besökt 2020-03-30)

⁵ Energimyndighetens webbplats, *Ordlista*, <http://www.energimyndigheten.se/klimat--miljo/transporter/energieffektiva-och-fossilfria-fordon-och-transporter/laddinfrastruktur/ordlista2/?currentTab=2#mainheading> (besökt 2020-05-11)

⁶ Energimyndighetens webbplats, *Laddinfrastruktur*, <http://www.energimyndigheten.se/klimat--miljo/transporter/energieffektiva-och-fossilfria-fordon-och-transporter/laddinfrastruktur/> (hämtad 2020-05-04)

10 000 invånare, jämfört med ca tio publika laddpunkter per motsvarande invånarantal i riket.

Antal publika laddpunkter i Norrbotten och riket, 2020-05-06

	Norrbotten	Riket
Totalt	146	10 002
Per 10 000 invånare	6	10

Anm: omfattar de publika laddpunkter som finns med i Power Circles statistik. Sammanställningen ger inte en heltäckande bild av antal laddningspunkter i Sverige.

Källa: Power Circle, SCB och utredningstjänstens egna beräkningar

Sammanfattning och förslag infrastruktur

Det är glädjande att Norrbotten och Hybrit fått en stor andel av de medel som finns inom ramen för Industriklivet men ska omställning vara möjlig på riktigt måste även infrastrukturen följa med.

Norrbotten har dubbelt så många bensinmackar per person än snittet i riket, där blir vår gleshet tydlig och antalet mackar är en direkt effekt av det. Antalet publika laddpunkter däremot, är ungefär hälften så många som snittet i riket. Publika laddpunkter behöver i större utsträckning finnas tillgängliga där övrigt drivmedel finns samt på rastplatser och antalet behöver öka.

Därför kräver vi

1. Fler laddstolpar så att det går att köra länet runt med en laddningsbar bil utan att batteriet tar slut innan nästa publika laddpunkt
2. Investeringar i bredbandsutbyggnaden så att Norrbotten åtminstone når upp till genomsnittet i riket. Det behöver gå att mötas på distans, driva företag och göra bankärenden i hela länet

Sammanfattningsvis

I Norrbottensrapporten har vi pekat på några faktorer som påverkar möjligheten för norrbottningarna att ställa om, både på arbetsmarknaden och till hållbara alternativ. Vi gör inte anspråk på att ge en fullständig bild över alla Norrbottens möjligheter och utmaningar utan har fokuserat på dessa områden dels eftersom de utgör viktiga förutsättningar för möjligheten till att leva ett gott liv, dels eftersom Corona-krisen förstärker behovet av en god tillgång till såväl eftergymnasial utbildning som bredbandsanslutning.

Bilaga statistikuppgifter

För-, grund- och gymnasieskolan

Såväl grundskolorna som gymnasieskolorna i Norrbottens län har en högre personaltäthet⁷, mätt som antalet barn/elever per personal/lärare, än i riket. Över tid har personaltätheten i Norrbottens län ökat.

Antalet personal^{a)}/lärare^{a)} samt antalet barn/elever per personal^{a)}/ lärare^{a)}, Norrbottens län och riket, 2015–2019^{b)}

Verksamhet	Mått	Region	2015	2016	2017	2018	2019
Förskolan	Antalet personal ^{a)}	Norrbotten	2 164	2 157	2 225	2 253	2 092
		Riket	94 180	97 309	100 156	101 295	101 243
	Barn per personal ^{a)}	Norrbotten	4,9	5,0	4,9	4,9	5,2
		Riket	5,2	5,2	5,1	5,1	5,2
Grund-Skolan	Antalet lärare ^{a)}	Norrbotten	2 127	2 172	2 171	2 211	2 222
		Riket	80 515	85 272	86 807	88 193	89 281
	Elever per lärare ^{a)}	Norrbotten	10,9	10,9	10,9	10,7	10,6
		Riket	12,2	12,0	12,1	12,1	12,2
Gymnasie-Skolan	Antalet lärare ^{a)}	Norrbotten	835	864	866	868	859
		Riket	27 245	28 845	29 619	29 518	29 411
	Elever per lärare ^{a)}	Norrbotten	9,8	10,3	10,2	9,9	9,6
		Riket	11,9	11,9	11,7	11,9	12,1

Anm: Ett högt värde på antalet barn/elever per personal/lärare visar på en låg personaltäthet medan ett lågt värde på antalet barn/elever per personal/lärare visar på en hög personaltäthet.

a) Heltidstjänster. b) Avser hösten respektive år.

Källa: Skolverket

⁷ Ett högt värde på antalet barn/elever per personal/lärare visar på en låg personaltäthet medan ett lågt värde på antalet barn/elever per personal/lärare visar på en hög personaltäthet.

Även andelen behöriga till de nationella gymnasieprogrammen är högre i Norrbottens län jämfört med i riket. Sedan vårterminen 2017 har andelen ökat för samtliga gymnasieskolans program, både i Norrbottens län och i riket.

Andelen elever som är behöriga till gymnasieskolans program, Norrbottens län och riket, 2015-2019a), procent

1.	2. Regio n	3.	201 4. 5	201 5. 6	201 6. 7	201 7. 8	201 9
Yrkesprogram	Norrbotten		89	86	84	85	86
	Riket		86	83	83	84	84
Estetiskt program	Norrbotten		89	85	83	85	86
	Riket		85	82	82	84	83
Ekonomi-, humanist, och samhällsvetarprogrammen	Norrbotten		88	84	82	83	85
	Riket		83	81	80	82	82
Naturvetar- och teknikprogrammen	Norrbotten		87	83	81	82	84
	Riket		82	79	79	81	81

a) Avser vårterminen respektive år.

Källa: Skolverket

Andelen med gymnasieexamen är högre för elever som är folkbokförda i Norrbottens län jämfört med riket. Andelen har legat ganska konstant över tid, både för elever som är folkbokförda i Norrbottens län och för riket.

Antalet avgångselever i gymnasiet samt andelen med gymnasieexamen, Norrbottens län^{a)} och riket, 2015-2019b)

8.	9. Region	10.	201511.	201612.	201713.	201814.	2019
Antalet avgångselever	Norrbotten ^{a)}		2 126	2 037	2 074	2 098	2 159
	Riket		84 449	81 058	81 595	81 536	84 360
Andelen (%) med gymnasieexamen	Norrbotten ^{a)}		93	94	95	94	93
	Riket		89	90	90	91	91

a) Avser hemkommunen, d.v.s. den kommun som eleven är folkbokförd i. b) Avser vårterminen respektive år.

Källa: Skolverket

Antal helårsstudenter i riket och vid Luleå tekniska universitet (LTU), totalt och per ämnesområde (vid LTU), samt LTU:s andel av helårsstudenterna i riket, läsåren 2014/15–2018/19

Lärosäte/ämnesområde	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
LTU	7 620	7 586	7 513	7 516	7 448
Humaniora och teologi	694	715	763	733	715
Juridik och samhällsvetenskap	2 184	2 186	2 110	2 163	2 195
Konstnärligt område	313	313	292	298	285
Medicin och odontologi	297	276	308	337	337
Naturvetenskap	913	904	818	743	727
Teknik	2 443	2 392	2 463	2 449	2 352
Vård och omsorg	660	639	622	657	714
Övrigt område	64	84	71	74	67
Okänt	53	77	67	63	56

Riket	295 091	294 328	293 792	297 296	300 542
LTU:s andel av riket (%)	2,6	2,6	2,6	2,5	2,5

Källa: UKÄ

Andel hushåll med tillgång till fast bredband (fiber/fiber-LAN)

	2016	2017	2018	2019
Norrbottnen	60,58%	64,96%	71,05%	74,69%
Västerbottnen	77,48%	79,86%	82,69%	84,61%
Hela riket	66,39%	72,25%	77,07%	80,46%

Källa: PTS mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2019

Beviljade projekt inom Industrilivet, aggregerade uppgifter 2018 t.o.m. 23 april 2020

	Totalt beviljade medel 2018 t.o.m 23 april 2020	Andel av totalt beviljade medel i Industrilivet i riket	Beviljade medel per 10 000 invånare
Norrbottnen	642 151 368	81%	25 676 503
Riket	797 469 000	100%	772 173

Anm; Uppgifterna i tabellen innehåller både pågående och avslutade projekt i Industrilivet

Källa: Energimyndigheten⁸

⁸ Energimyndighetens projektdatabas, <http://www.energimyndigheten.se/forskning-och-innovation/projektdatabas/?AdvancedSearch=True&Organisation=&ProjectTitle=&ProjectManager=&ProjectNumber=&HandlingOfficer=&StartDate=&Enddate=&ProgramAreaId=5&ExtractFromSummary=&ProgramId=27121> (hämtad 2020-04-23)